

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Warszawa / Gubernia Warszawska / Królestwo Polskie

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Zbiory Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego: Gabinet Fizyczny

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

muzeum uczelniane, szkolne [uczelnie, szkoły]

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Gabinet Fizyczny był zbiorem o charakterze muzealnym tworzonym w ramach Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego. W jego zbiorach znalazły się przyrządy, urządzenia i aparatura fizyczna, nabywana głównie we Francji i w Londynie. Za twórcę Gabinetu uważa się Józefa Karola Skrodzkiego. Po zamknięciu Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego część narzędzi została wywieziona do Petersburga.

Daty działalności / zakres czasowy:

przed 1817 – okazy fizyczne w zbiorach Liceum Warszawskiego
1817 - Komisja Rządowa zdecydowała o utworzeniu osobnego zbioru fizycznego kierowanego przez Józefa Karola Skrodzkiego
1818-1819 – zakupy narzędzi fizycznych z zagranicy
1825- planowano przeniesienie zbioru „do Sali obszerniejszej w tym nowym gmachu umyślnie na to przygorowanej”
1826/1827 – przeniesiony do nowej sali
1831 – konfiskata narzędzi fizycznych przez wojsko carskie i wywóz części do Petersburga

Dostępność

Na potrzeby uczelni; planowane udostępnienie publiczności

Typ relacji instytucji wobec pamięci

narodowościowa polska; lokalna o charakterze krajoznawczym, ponad religijnym i ponadnarodowym

Rodzaj pamięci

Obszar miejsca: terytorium i jego przyroda

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	xxx	Królewski Uniwersytet Warszawski, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, Królestwo Polskie 1817: sala na I piętrze Pałacu Kazimierzowskiego 1825/1826: Gmach Audytorium
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	xxx	xxx
GODZINY OTWARCIA	xxx	1826/27: w organizacji „Wkrótce zaś, gdy zupełnie urządzonym zostanie, otwierany będzie w dni wolne i dla Publiczności”
DYREKTORZY	xxx	xxx
ZARZĄDCA	xxx	Królewski Uniwersytet Warszawski
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	xxx	Gmach Audytorium, zwany także Fizycznym

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Zbiór narzędzi fizycznych

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Gromadzenie jak największej liczby narzędzi fizycznych krajowych i zagranicznych, jako pomoc dydaktyczna przy nauczaniu studentów, uczniów i miłośników oraz materiał do badań naukowych.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

brak

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Skrodzki Józef Karol (1787-1832) fizyk, zoolog, profesor i rektor Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego, członek Towarzystwa Królewskiego Przyjaciół Nauk w Warszawie. Od 1811 uczył w Liceum Warszawskim, w latach 1814-1816 przebywał na studiach zagranicznych w Berlinie i Paryżu. Od 1818 kierował Katedrą fizyki na Królewskim Uniwersytecie Warszawskim oraz zarządzał Gabinetem Fizycznym.

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Skrodzki Józef Karol (1787-1832) fizyk, zoolog, profesor i rektor Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego, członek Towarzystwa Królewskiego Przyjaciół Nauk w Warszawie. Od 1811 uczył w Liceum Warszawskim, w latach 1814-1816 przebywał na studiach zagranicznych w Berlinie i Paryżu. Od 1818 kierował Katedrą fizyki na Królewskim Uniwersytecie Warszawskim oraz zarządzał Gabinetem Fizycznym.

Jastrzębowski Wojciech (1799-1882) przyrodnik, krajoznawca, profesor botaniki, fizyki, zoologii i ogrodnictwa, powstaniec, członek Towarzystwa Rolniczego w Królestwie Polskim, Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk, Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, Kieleckiego Towarzystwa Rolniczego, Towarzystwa Rolniczego we Lwowie. Był członkiem honorowym Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Po 1824 preparator przy Gabinetzie fizycznym, od 1828 adiunkt na Królewskim Uniwersytecie Warszawskim. Od 1836 wykładowca w Instytucie Agronomicznym.

Radwański Andrzej Preparator (1830)

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

xxx

Szczegółowa historia instytucji

Narzędzia fizyczne, o charakterze dydaktycznym gromadzone były w Liceum Warszawskim. Początkowo na potrzeby studentów wykorzystywano zbiory liceum, w 1817 roku Komisja Rządowa zdecydowała o tworzeniu osobnego zbioru fizycznego kierowanego przez Józefa Karola Skrodzkiego. Zbiór obejmował aparaty, narzędzia fizyczne i doświadczalne, nabywane we Francji i

Anglii, także wykonywane przez rzemieślników w Warszawie. Zasadniczy trzon kolekcji ukształtował się w pierwszych latach działalności Gabinetu, kiedy dokonywano najważniejszych zakupów. Do 1824 roku zgromadzono ok. 400 okazów, które przechowywano w pomieszczeniu na pierwszym piętrze Pałacu Kazimierzowskiego. Kolekcja nie była wówczas udostępniona publiczności.

Po wzniesieniu gmachu Audytorium zdecydowano się na przeniesienie tam Gabinetu Fizycznego, który zajmował prawdopodobnie 2 pomieszczenia: salę na instrumenty fizyczne oraz „audytorium fizyczne”. Do 1830 roku zbory przekroczyły 500 okazów. Zamknięcie Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego spowodowało konfiskatę zbiorów Gabinetu Fizycznego, ale do Petersburga wywieziono tylko część narzędzi.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1824 – ok. 400 szt.

1830 – 525 szt.

1818: dwa transporty pięknych i użytecznych narzędzi;

1819: narzędzia z Paryża

1824: aparaty, maszyny, narzędzia fizyczne do fizyki eksperymentalnej, maszyna elektryczna, obiektyw pejzażowy Wollastona, spadkownica Atwooda, pompa powietrzna, barometr, termometr, szalki wyk. przez P. Fortina, planetarium Kopernika;

1825: narzędzia do doświadczeń hydraulicznych, pneumatycznych, optycznych, elektrycznych

1826: aparat Ampera, aparaty z Paryża: Paskala udoskonalony przez Charla, magazyn magnetyczny Coulomba

1827: 46 szt. aparatów i narzędzi fizycznych

1829: ok. 30 narzędzi doświadczalnych, m.in. luneta p. Cauchoix do wymierzania kątów, model gabinetowy barana hydraulicznego, aparat Gay-Lussaka do teorii mieszania się par i gazów [aerometr], multiplikator Schweigera, narzędzia do dośw. hydraulicznych proj. Coulomb, kryształy ze spatu [szpatu] islandzkiego i z kwarcu do nauki polaryczności światła

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Maszyna elektryczna „pięknie wyrobiona, niepospolitej jest wielkości, średnica ięj tafli przenosi pół piątęj stopy. Udaię się na nięj doświadczenia w każdęj porze roku i w każdym stanie atmosfery”, planetarium Kopernika z zachowaniem odległości planet od słońca uruchamiany za pomocą korby;

planetarium Kopernika „połączone ze sfer armillarną, cała z metalu, w której bieg planet i ich xiężyców na około ziemi dobrze jest wydany: w biegu ziemi zachowana s zmienne iey odległości od słońca i odmiany pór roku stosownie do położenia płaszczyzny wietłnika względem osi i równoleżników. Dowcipny mechanizm kierowany obrotem korby, wszystkie planety i samo nawet słońce w bieg wprowadza” (Rocznik, 1824)

Strategia pozyskiwania zbiorów

zakupy: maszyny z Paryża i Londynu (1824); część narzędzi wykonali warszawscy rzemieślnicy

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

brak danych

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

brak danych

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

Petersburg;

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1825/1826: okazy zostały przeniesione do pomieszczeń przeznaczonych na ekspozycję obiektów z Gabinetu Fizycznego. Gabinet obejmował salę na instrumenty fizyczne oraz „audytorium fizyczne”. Pomieszczenia zaprojektowano na potrzeby Gabinetu

Wystawy czasowe

xxx

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

xxx

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

xxx

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

brak danych

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

brak danych

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

brak danych

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Posiedzenie Publiczne Uniwersytetu Królewsko-Warszawskiego na Obchód Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 5 Października Roku 1818 w Warszawie, s. 9

Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 6 Października 1821 Roku, s. 9

Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 18 Września 1823 Roku, s. 7

Posiedzenie Publiczne Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu, na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 15 Września 1824 Roku, s. 31

Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu, na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 15 Września 1825 Roku, s. 11

Posiedzenie Publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia Jego, przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk, Odbyte Dnia 16 Września 1826 Roku, s. 15

Posiedzenie Publiczne Królewskiego Uniwersytetu, na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk, Odbyte Dnia 19 Września 1827 Roku, s. 13

Posiedzenie Publiczne Królewskiego Uniwersytetu na Pamiątkę Założenia Jego przy Rozpoczęciu Nowego Kursu Nauk Odbyte Dnia 16 września 1829 Roku, s. 13-14

Uniwersytet Królewski Warszawski, Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim, 1824, r. 1, s. 87-145 [112-113]

Uniwersytet Królewski Warszawski, Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim, 1826/27, r. 2, s. 197-227 [216]

Królewski Uniwersytet Alexandrowski, Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim, 1830, r. 3, s. 125-144 [141-142]

Bieliński Józef, 1912. *Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831)*. T. 1-3, Kraków-Warszawa: skł. gł. w Księgarni E. Wende i Ska (T. Hiż i A. Turkuł) ; [druk:] W. L. Anczyc i Spółka

Miziołek Jerzy, Kowalski Hubert, *Śladami Chopina po Uniwersytecie Warszawskim*, druk ulotny

Mycielski Maciej, 2016. *Uniwersytet Królewski 1816-1831*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816-1915*, red. nauk. Kizwalter Tomasz, Warszawa: Wyd. UW, s. 53-362

Sobieszczański F. M., *Rys historyczno-statystyczny wzrostu i stanu miasta Warszawy od najdawniejszych czasów aż do 1847 roku* Warszawa 1848, s. 456

Andrzej Szwarz, 2016 a. *Warszawa bez uniwersytetu 1831-1857*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816-1915*, red. nauk. Kizwalter Tomasz, Warszawa: Wyd. UW, s. 363-414

Andrzej Szwarz, 2016 b. *Akademia Medyko-Chirurgiczna i Szkoła Główna 1857-1869*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816-1915*, red. nauk. Kizwalter Tomasz, Warszawa: Wyd. UW, s. 415-556

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Archiwum m.st. Warszawy:

F. P. Jarocki, *Kronika Pałacu Kaźmierowskiego z 34 ostatnich lat: 1812-1846*, rękopis

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

brak danych

Ciekawe cytaty

„[...] Gabinet fizyczny blizkim jest uiszczenia swoich nadziei. Staraniem Komissyi Rządowej wznosi się zaczęty dawniej piękny dom w obwodzie murów Uniwersyteckich, który nie tylko gabinet izyczny, ale nadto salę wielką posiedzeń publicznych, i 4 wielkie auditorya na przedmioty liczney ucześnieczane, mieścić w sobie będzie” Posiedzenie Publiczne [...] 1823: 7)

„Do celnieyszych machin należy także planetarium Kopernika, połączone ze sferą armillarną, cała z metalu, w której bieg planet i ich xsiężyców na około ziemi dobrze jest wydany: w biegu ziemi zachowane są zmienne iéy odległości od słońca i domiany pór roku stosownie do położenia płaszczyny świetlnika względem osi i równoleżników. Dowcipny mechanizm kierowany obrotem korby, wszystkie planety i same nawet słońce w bieg wprowadza. Jest to drogi zabytek opieki, która rozciągnął nad naukami w Polsce Stanisław August. Kosztowna ta machina ma postać zupełnie nowéy, chociaż brak najmniejszych planet systemu słonecznego, Urana i dwóch Xsiężyców saturnowych, ostrzega wyraźnie z iakiego czasu pochodzi” (Zbiór narzędzi fizycznych 1824: 113)

„Skoro mury gmachu Sztuk Pięknych pod dach zostały wzniesione, minister [Potocki] przez wzgląd na powiększającą się raptownie liczbę uczniów Uniwersytetu, że się w salach pierwszego uniwersyteckiego gmachu pomieścić nie mogli, również i na to, że Akty [posiedzenia] Uniwersytetu dla braku odpowiedniego salonu, w Kościele PP. Wizytek odbywać musiano, kazał ów mały domek do tyłu Pałacu Tyszkiewiczów przytknięty, murowany dom zburzyć i w tym miejscu w linii z gmachem Sztuk Pięknych podobnego mu kształtu i podobnie żelazną blachą kryty gmach zbudować, w którym stosownie do objawiających się potrzeb salę posiedzeń, obszerne sale do prelekcij i odpowiedni lokal na gabinet Fizyczny zakreślono i gmach ten gmachem fizycznym nazwano” (Jarocki, *Kronika pałacu...*, cyt. za: Miziołek, Kowalski)

UWAGI:

należy uzupełnić o materiały archiwalne

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Aldona Tołysz

Data sporządzenia karty:

2018-10-30

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

xxx

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	